

ถอดบทเรียน สารเคมีไม่ทราบชื่อ: อันตรายที่ซ่อนอยู่ใกล้ตัวกว่าที่คิด

บทความโดย: ดร. อองอาจ ชเนศนิตย์

ศูนย์ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อม จุฬาฯ

(6 กรกฎาคม 2569)

หมายเหตุการใช้ AI: บทความนี้คิดค้นและเรียบเรียงเนื้อหาโดยผู้เขียน โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) เป็นเครื่องมือช่วยแปลภาษาเพื่อการสื่อสาร

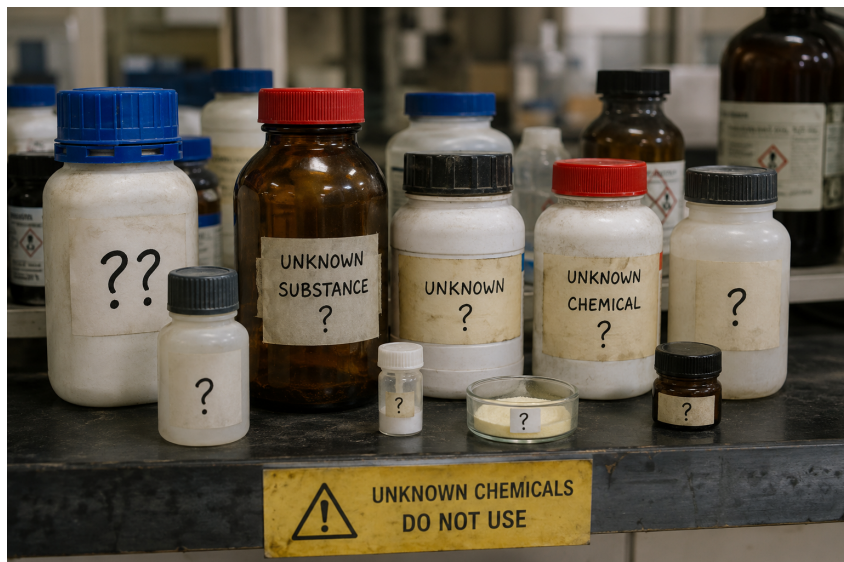
ความคุ้นชินและความละเลย มักเป็นจุดเริ่มต้นของอุบัติเหตุที่ไม่มีใครอยากให้เกิด หลายคนอาจคิดว่าอุบัติเหตุจากสารเคมีเป็นเรื่องไกลตัว และมีโอกาสเกิดขึ้นเฉพาะในโรงงานอุตสาหกรรมหรือห้องปฏิบัติการเท่านั้น แต่ในความเป็นจริง สารเคมีอยู่รายล้อมรอบตัวเราในทุกพื้นที่ ทั้งในบ้าน สถานที่ทำงาน ร้านค้า โรงเรียน และมหาวิทยาลัย เมื่อใดก็ตามที่สารเคมีปราศจากฉลากระบุชื่อหรือข้อมูลสำคัญ สารเคมีนั้นอาจเปลี่ยนสถานะจากสิ่งที่มีประโยชน์กลายเป็น “สารเคมีไม่ทราบชื่อ (Unknown Chemicals)” ซึ่งหากถูกนำไปใช้งานอย่างผิดพลาดประสงค์ อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บ ความเสียหายต่อทรัพย์สิน หรือแม้แต่การสูญเสียชีวิตได้ ดังอุทกภัยสำคัญจากกรณีสาร โซเดียมไนไตรต์ (Sodium Nitrite) ปนเปื้อนในน้ำซุ๊ปที่เกิดขึ้นใน อ.เมือง จ.อุดรธานี เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2569¹⁻²

เหตุการณ์ดังกล่าวเริ่มต้นจากการพบถุงบรรจุผงสีเหลืองอ่อนปริศนาถูกทิ้งไว้บริเวณใกล้ถังขยะสาธารณะ โดยไม่มีฉลากหรือข้อมูลใด ๆ ที่สามารถระบุชนิดหรือคุณสมบัติของสารได้ เนื่องจากลักษณะภายนอกมีความคล้ายคลึงกับเกลือปรุงอาหาร สารดังกล่าวจึงถูกเก็บและส่งต่อไปจนถึงร้านก๋วยเตี๋ยวมแห่งหนึ่ง โดยผู้ขายได้ทดลองชิมและสันนิษฐานเองว่าเป็นเกลือปรุงอาหาร ก่อนนำไปใช้ปรุงน้ำซุ๊ป ส่งผลให้มีผู้ป่วยโรคปวยพร้อมกันจำนวน 13 ราย โดยผู้ป่วยทั้งหมดมีอาการรุนแรง และบางรายต้องเข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยวิกฤต (ICU)

ผลการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการโดยศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 8 อุดรธานี พบว่าผงปริศนาดังกล่าวคือ โซเดียมไนไตรต์ ที่มีความบริสุทธิ์สูงถึงร้อยละ 99.2 ไม่ใช่เกลือปรุงอาหารตามที่เข้าใจในเบื้องต้น โซเดียมไนไตรต์เป็นสารเคมีที่นิยมใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อสัตว์ เพื่อช่วยคงสีชมพูแดงของผลิตภัณฑ์และยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์บางชนิด อย่างไรก็ตาม สารดังกล่าวต้องใช้งานภายใต้การควบคุมปริมาณอย่างเคร่งครัด เนื่องจากการรับประทานในปริมาณที่ไม่เหมาะสมหรือการนำไปใช้ผิดพลาดประสงค์ อาจก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพและอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้

เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า “สารเคมีไม่ทราบชื่อ” ไม่ใช่เพียงปัญหาในภาคอุตสาหกรรมหรือห้องปฏิบัติการเท่านั้น แต่สามารถส่งผลกระทบต่อภาคประชาชนได้ด้วย สารเคมีไม่ทราบชื่อ ถือเป็นปัญหาด้านความปลอดภัยที่สำคัญ เนื่องจากไม่สามารถระบุชนิดและสมบัติความเป็นอันตรายของสารเคมีได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้การจัดการ การเคลื่อนย้าย และการกำจัดมีความเสี่ยงสูงกว่าสารเคมีที่มีข้อมูลครบถ้วน นอกจากนี้ บริษัทผู้รับกำจัดของเสียอันตรายมัก

เรียกเก็บค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับการกำจัดสารเคมีไม่ทราบชื่อ เนื่องจากจำเป็นต้องดำเนินการวิเคราะห์และจำแนกชนิดของสารเคมีก่อน รวมถึงต้องใช้มาตรการควบคุมและจัดการเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถกำจัดได้อย่างปลอดภัยและเป็นไปตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 ตัวอย่างภาชนะบรรจุสารเคมีที่ไม่ทราบชนิด (Unknown Chemicals) ในห้องปฏิบัติการ (ภาพประกอบสร้างโดย AI ด้วย DALL-E 3, OpenAI)

แนวทางป้องกันการเกิดสารเคมีไม่ทราบชื่อ³

การป้องกันเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุด โดยสามารถดำเนินการได้ดังนี้

- หลีกเลี่ยงการแบ่งถ่ายสารเคมีจากภาชนะเดิมโดยไม่จำเป็น
- หากจำเป็นต้องแบ่งถ่ายสารเคมีหรือเตรียมสารละลายขึ้นใช้เอง ต้องเลือกใช้ภาชนะที่เหมาะสม แข็งแรง และติดฉลากระบุชื่อสารเคมี รวมถึงข้อมูลสำคัญอื่น ๆ อย่างชัดเจน
- ห้ามแบ่งสารเคมีใส่ขวดเครื่องดื่มหรือภาชนะที่อาจทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดโดยเด็ดขาด
- หมั่นตรวจสอบฉลากสารเคมีอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะสารเคมีที่จัดเก็บไว้ในตู้เย็นหรือตู้แช่ ซึ่งฉลากอาจเสื่อมสภาพหรือเลือนลงได้จากความชื้นและการเกิดน้ำแข็งเกาะ หากพบว่าฉลากซีดจาง หลุดลอก นึกขาด หรืออ่านไม่ชัดเจน ให้ซ่อมแซมหรือจัดทำฉลากใหม่ทันที
- ควรยึดฉลากให้แน่นหนา และเลือกใช้ภาชนะที่มีคุณภาพเพื่อป้องกันการรั่วซึมที่อาจทำให้ฉลากเสียหาย

แนวทางการจัดการเมื่อพบสารเคมีไม่ทราบชื่อ

- สิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องตระหนักว่าไม่สามารถพิสูจน์ชนิดของสารเคมีได้ด้วยการ ดู ดม หรือชิม การระบุชนิดของสารเคมีที่ถูกต้องต้องอาศัยการวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการเท่านั้น ดังนั้น เมื่อพบสารเคมีไม่ทราบชื่อ ควรปฏิบัติตามหลักการสำคัญ คือ ห้ามดม ห้ามชิม ห้ามผสม และห้ามคาดเดาชนิดของสารเคมีด้วยตนเองโดยเด็ดขาด

สำหรับภาคประชาชน (ครัวเรือนและชุมชน)

- ห้ามเทสารเคมีไม่ทราบชื่อลงท่อน้ำทิ้งหรือแหล่งน้ำสาธารณะ เนื่องจากอาจก่อให้เกิดมลพิษและอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
- หากภาชนะเดิมชำรุดหรือเสี่ยงต่อการรั่วไหลระหว่างการขนย้าย ให้บรรจุลงในภาชนะที่แข็งแรงและปิดมิดชิด
- ติดป้ายหรือเขียนข้อความระบุให้ชัดเจนว่า “ขยะอันตราย / สารเคมีไม่ทราบชื่อ”
- นำส่งจุดรับขยะอันตรายของชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกต้องและปลอดภัย
- สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากระบบจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร <https://greener.bangkok.go.th/waste-recycle/school-waste-guide/>

สำหรับประชาคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- หากตรวจพบหรือครอบครองสารเคมีไม่ทราบชื่อ ให้ดำเนินการส่งกำจัดผ่านระบบ ChemTrack & WasteTrack ของมหาวิทยาลัย
  - จัดประเภทของเสียเป็น “ประเภทที่ 1 ของเสียพิเศษ” และติดฉลากของเสียให้ครบถ้วนก่อนส่งกำจัด
  - ปฏิบัติตามแนวทางการจัดการของเสียอันตรายของศูนย์บริหารความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อม (SHECU) อย่างเคร่งครัด
- <https://www.shecu.chula.ac.th/home/content.asp?Cnt=134>

ดังนั้น อุทากรณ์จากเหตุการณ์โซเดียมไนไตรต์ปนเปื้อนในน้ำชุปจึงเป็นเรื่องเตือนใจสำคัญว่า ราคาของความไม่รู้และความประมาทเกี่ยวกับสารเคมีอาจสูงกว่าที่เราคาดคิด บางครั้งอาจต้องแลกมาด้วยสุขภาพ ชีวิต หรือความสูญเสียที่ไม่อาจย้อนกลับคืนได้ การใส่ใจเรื่องเล็ก ๆ เช่น การติดฉลากสารเคมีอย่างถูกต้อง การตรวจสอบฉลากที่เสื่อมสภาพ และการไม่คาดเดาชนิดของสารเคมีเมื่อไม่ทราบข้อมูล คือ แนวป้องกันด่านแรกที่จะช่วยลดความเสี่ยงและป้องกันอุบัติเหตุร้ายแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะบางครั้งเส้นแบ่งระหว่าง “ความปลอดภัย” กับ “ความสูญเสีย” อาจเป็นเพียงฉลากเล็ก ๆ บนภาชนะบรรจุสารเคมีเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

1. Thai PBS News (2026) ตรวจสอบเกลือร้านก๋วยเตี๋ยว หลังลูกค้าท้องเสีย 13 คน จ.อุดรธานี. Available at: <https://www.thaipbs.or.th/news/content/506889> (Accessed: 1 July 2026).
  2. ไทยรัฐนิวส์โชว์ (2026) เปิดผลสอบผงปริศนาในซูป ไม้ใช้เกลือแต่เป็นไนไตรต์ [Facebook post]. Available at: <https://www.facebook.com/Newsshow32/posts/1365401039117089> (Accessed: 1 July 2026).
  3. University of California, Los Angeles (UCLA) Environment, Health and Safety (n.d.) *Safety Tip: Unknown Chemicals*[Poster]. Los Angeles, CA: University of California, Los Angeles. Available at: <https://ucla.app.box.com/s/2wexo8heppmh2bgmglewi5q8tdvj6fcu> (Accessed: 1 July 2026).
-